

Particularități ale medierii în cazurile de violență domestică

Ramona-Gabriela PARASCHIV
Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir
București, România
ramonaparaschiv@rocketmail.com

Abstract: Pentru a media litigiilor privind violența domestică, ori cu privire la alte relații de familie deteriorate, ar fi indicat ca mediatorul să fie un bun cunoscător al acestui gen de relații, să fie un bun psiholog și să aibă cunoștințe pedagogice specifice vârstei, când în cauză sunt implicați - direct sau indirect - minori, cunoscut fiind faptul că o încercare de mediere în mediul familial prezintă unele dificultăți suplimentare, datorită relațiilor diurne între cei care locuiesc împreună, raporturilor speciale dintre aceștia, afinităților ori resentimentelor acumulate în timp, etc.

Keywords: mediere; particularități; violență domestică; mediator.

Introducere

Medierea reprezintă o alternativă la procesul judiciar, prin care părțile pot să ajungă, pe cale amiabilă, la un acord convenabil, în urma negocierilor pe care le au. Prin Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, este prevăzută obligația mediatorului – care asistă părțile în procedura medierii, având rolul de a facilita comunicarea între acestea și de a menține un cadru favorabil soluționării diferendului – de a fi imparțial și de a asigura confidențialitatea pe tot parcursul procedurii medierii.

Standardul ocupațional [1] al profesiei de mediator se referă la mediere ca fiind activitatea prin care două sau mai multe părți aflate în conflict sunt asistate de către o a treia parte, numită mediator, *neutră și imparțială* – în raport cu părțile și conținutul conflictului – și fără putere de decizie în ceea ce privește soluțiile adoptate de părți în vederea rezolvării conflictului, pe baza intereselor comune ale acestora.

În primul rând, medierea, ca procedură voluntară, presupune identificarea tipului de conflict și a cauzelor de apariție a problemelor.

Mediatorul desfășoară activități de documentare, organizare și planificare, precum și activități specifice, care constau în facilitarea comunicării între părți, analiza informațiilor, înlesnirea acordului de rezolvare a conflictului. El are rolul de a ajuta părțile să ajungă la soluționarea conflictului, printr-o bună gestionare a procedurii de mediere și adaptarea acesteia la tipul de problemă dedusă soluționării. Mediatorul este un terț, o persoană care nu este implicată direct în dispută, ceea ce reprezintă un factor cheie în administrarea și rezolvarea conflictului, deoarece participarea unei persoane neutre dă posibilitatea părților să aibă și o altă perspectivă asupra problemelor discutate [2].

Având în vedere flexibilitatea procedurii, medierea poate să îmbrace numeroase forme și să dureze perioade de timp variabile, în funcție de natura disputei, contextul social, personalitatea părților, alternativele procedurale și, nu în ultimul rând, de persoana mediatorului.

1. Trăsături ale medierii în litigiile care au ca obiect violența în familie

a) *Caracterul facultativ al medierii.* Potrivit acestei trăsături, părțile pot recurge la mediere benevol, astfel că au dreptul să accepte ori să refuze medierea; în conformitate cu Legea nr. 192/2006, părțile – persoane fizice ori persoane juridice – pot recurge la mediere în mod voluntar, acordul lor pentru transmiterea cauzei spre mediere consfințindu-se prin semnarea contractului de mediere. Medierea reprezintă o modalitate facultativă de rezolvare a diferendelor; astfel că nimeni nu poate fi obligat să o accepte, contrar voinței sale, și nimeni nu poate fi silit să ajungă la un acord cu cealaltă parte. Astfel, cum este prevăzut în art. 67, alin. 2 din lege, cu privire la medierea în cauzele penale, nici victima și nici infracțorul nu trebuie convinși prin mijloace incorecte să accepte medierea – procedură valabilă și în cazurile de violență domestică, deși în majoritatea situațiilor, rezolvarea diferendelor de această natură pe cale amiabilă ar fi în favoarea menținerii familiei și ar contribui la asigurarea unui climat favorabil dezvoltării normale a copiilor.

b) *Confidențialitatea medierii.* Acest principiu este consfințit în art. 1, alin. 1 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Conform acordului de confidențialitate, semnat potrivit art. 53 din lege, de către participanții la mediere, părțile și celelalte persoane prezente nu au

dreptul să divulge datele ce le-au devenit cunoscute în cadrul procedurii de mediere. Totodată, mediatorului îi revine aceeași obligație, cu privire la datele rezultate din dezbateri ori din actele prezentate de părți. În cazul litigiilor privind violența în familie, mediatorul trebuie să păstreze confidențialitatea datelor aflate în timpul medierii, cu atât mai mult cu cât unele informații se pot referi la viața de familie, viața particulară a membrilor acesteia, aspecte care sunt protejate prin garantarea dreptului fundamental privind intimitatea vieții personale și de familie, înscris în instrumentele internaționale convenționale, cât și în Constituția țării ori în alte legi ale statului român.

c) *Profesionalismul.* Mediatorul este o persoană cu studii superioare ce posedă, de regulă, vaste cunoștințe în domeniul medierii și este apt de a presta efectiv serviciul respectiv. Profesionalismul mediatorului presupune prezența concomitentă a vastelor cunoștințe teoretice și practice (din domeniul juridic, în materia din care face obiectul litigiului) precum și a eticii profesionale. Astfel, persoanele ce intenționează să devină mediatori trebuie să urmeze cursurile de pregătire inițială și să promoveze examenul de verificare a cunoștințelor, iar ulterior să fie atestate de către Consiliul de Mediere, după care sunt înscrise pe Tabloul mediatorilor.

d) *Imparțialitatea și neutralitatea mediatorului.* Potrivit art. 30, alin. 2 din Legea nr. 192/2006, mediatorul trebuie să conducă procesul de mediere în mod neutru, dând dovadă de imparțialitate. El nu apără și nu judecă părțile, menirea sa fiind de a le ajuta să găsească puncte comune de negociere, o cale optimă de rezolvare a conflictului. Dacă, pe parcursul medierii apar cauze ce pot pune la îndoială imparțialitatea sau neutralitatea sa, mediatorul poate să renunțe la continuarea procedurii de mediere (art. 54, alin. 2 din Legea nr. 192/2006) ori să procedeze în conformitate cu prevederile art. 31 și 54, alin. 1 al legii, aducând această împrejurare la cunoștința părților, care vor decide asupra menținerii sau denunțării contractului de mediere. În vederea asigurării imparțialității, nu poate fi admis în calitate de mediator în cauzele penale, inclusiv cele privind violența domestică: ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul, avocatul uneia dintre părți, precum și persoana incompatibilă în baza unor legi speciale. Specifice pentru cazurile de mediere care au ca obiect violența în familie, considerăm că, pe lângă adoptarea unei poziții de neutralitate și imparțialitate, în ce privește acordul dintre persoanele majore, mediatorul trebuie să aibă în vedere și interesele legale privind protecția minorului, vechind (am putea spune „din oficiu”, ca și în cazul organelor judiciare statale) ca, prin acordul părinților să nu fie lezate drepturile minorilor, posibilitățile de ocrotire ale acestora.

e) *Garanții procesuale fundamentale.* Părțile implicate în procesul de mediere beneficiază de garanția unei proceduri echitabile, obiective și juste. În procesele penale mediatorul trebuie să pună în vedere părților dreptul la asistență juridică, menționând în procesul-verbal final dacă au fost asistate de către avocat ori dacă au renunțat expres la acesta, conform art. 68, alin. 1 din Legea nr. 192/2006. Garanțiile procesuale fundamentale trebuie respectate întocmai și cu ocazia medierii litigiilor privind violența în familie, luându-se măsurile ce se impun, conform legii, când victime directe sau indirecte sunt minorii. În acest sens, este indicat ca mediatorul să cunoască reglementările privind reprezentarea și asistarea minorului mai mic de 14 ani, respectiv între 14 și 18 ani, cât și împrejurarea că acțiunea penală pentru faptele penale comise împotriva minorilor se poate pune în mișcare din oficiu, nefiind posibil ca alte persoane să dispună de renunțarea la anumite drepturi în locul lor.

2. Participanții la procedura medierii în cauzele privind violența în familie

În conformitate cu dispozițiile art. 68, alin. 1 din Secțiunea a II-a (intitulată Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale) a Capitolului 6, în materie penală, *participanții la procedura medierii sunt mediatorul și părțile*, acestea din urmă având dreptul să fie asistate de avocați sau de interpreți.

În cazul medierii conflictelor privind violența domestică, în care sunt implicați – în calitate de părți vătămate sau făptuitori – și minori, mediatorul se va asigura că sunt respectate garanțiile prevăzute de lege pentru desfășurarea procesului penal. Astfel, regulile menite să protejeze interesele minorului se aplică și în cazurile de violență domestică, mediatorul asigurându-se că el este reprezentat conform legii, pentru a se garanta apărarea intereselor sale legitime.

Instituirea unei proceduri speciale în cauzele cu infractori minori, a fost determinată de faptul că persoana fizică aflată în stare de minoritate este considerată ca fiind insuficient dezvoltată sub aspect psihofizic, situându-se în perioada în care se formează unele trăsături ale personalității sale [3].

Toate aceste reguli considerăm că trebuie să se aplice și în cadrul procedurii de mediere.

Din cele expuse mai sus, se poate concluziona că *la procedura de mediere pot să fie implicate părțile și alți participanți.*

a) *Părțile.* Părțile sunt cele care inițiază procedura medierii, prin alegerea și contactarea mediatorului, care este încunoștințat cu privire la diferendul supus medierii. În cauzele penale, în care se

includ și cele privind violența în familie, părțile contractului de mediere sunt, în principiu, persoana vătămată și făptuitorul. În cazul faptelor penale ce au produs vătămări mai multor persoane sau au fost săvârșite de mai mulți făptuitori împreună – în calitate de autori, coautori sau complici – ar fi necesar ca procedura medierii să includă, ca părți, toate persoanele vătămate și toți făptuitorii. În acest mod s-ar putea asigura o reparație integrală privind persoanele vătămate, iar acordul de mediere ar fi apt să stingă conflictul în totalitate. Persoanele fără capacitatea de exercițiu – minorii sub 14 ani și interzișii – vor participa în procedura de mediere prin reprezentanții lor legali, iar persoanele care au capacitate de exercițiu restrânsă (cum este cazul minorilor ce au vârsta peste 14 ani), vor participa la mediere personal, asistate de către reprezentanții legali. Din punctul de vedere al persoanei vătămate, scopul principal al acestei proceduri este, de cele mai multe ori, acela de a-i comunica făptuitorului suferințele și sentimentele sale în urma faptei, modul în care i-a fost afectată existența, dar și înțelegerea mobilului, scopului sau conjuncturii anterioare, care l-au determinat pe făptuitor să procedeze în acel mod.

b) *Alți participanți.* Potrivit art. 52, alin. 1 din Legea nr. 192/2006, părțile au dreptul să fie asistate de alte persoane, în condiții stabilite de comun acord. Aceste persoane pot fi rude, cunoștințe sau persoane de specialitate, a căror prezență fiecare parte o consideră necesară (cum ar fi: experți, interpreți, psihologi, funcționari ai organelor de protecție socială, etc.).

Părțile pot participa la procedura medierii și prin *reprezentanți*, reprezentarea fiind legală sau convențională. Reprezentarea convențională poate avea loc în condițiile art. 52 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, care precizează că în cursul procedurii de mediere părțile pot fi reprezentate de alte persoane ce pot face acte de dispoziție, în condițiile legii. Actele de dispoziție încheiate de către reprezentant presupun un mandat expres din partea persoanei reprezentate.

Reprezentarea în cadrul medierii în materie penală, mai ales în cazurile de violență în familie, poate avea o importanță deosebită sub aspectul siguranței și confortului psihic al victimei, care, de cele mai multe ori, în confruntarea directă cu făptuitorul, este nevoită să retrăiască momentele traumatizante din timpul agresiunii. Astfel, o rudă, un prieten (având capacitate de exercițiu deplină) sau un avocat pot reprezenta interesele victimei în cadrul procedurii de mediere.

Conform prevederilor art. 52, alin. 1 din legea cu privire la mediere, părțile aflate în conflict au dreptul să fie asistate de avocat sau de alte persoane, în condițiile stabilite de comun acord. Ca urmare, medierea în cauzele penale trebuie să se desfășoare astfel încât să fie garantat dreptul fiecărei părți la asistență juridică și, dacă este cazul, la serviciile unui interpret, așa cum prevede art. 68, alin 1 din aceeași lege.

Rolul avocatului în procedura medierii este acela de a proteja interesele clientului său și de a-l consilia într-o manieră constructivă, utilă și de natură să îl sprijine în obținerea unui acord rezonabil. Legea nr. 192/2006 prevede, așa cum s-a arătat, principiul confidențialității, care obligă celelalte persoane ce participă la procedura medierii să-l respecte, îndatorire asupra căreia mediatorul trebuie să le atragă atenția.

3. Etapele procedurii de mediere în cauzele privind violența în familie

În scopul ajungerii la un acord în cazul litigiilor privind violența domestică, mediatorul organizează procedura de mediere în cadrul mai multor etape, folosind anumite tehnici pentru a facilita comunicarea și înțelegerea mutuală a părților.

a) *Etapă premergătoare a medierii.* Înainte de a începe medierea propriu-zisă, are loc informarea prealabilă a părților cu privire la avantajele medierii și condițiile în care se poate realiza această procedură de soluționare a litigiului pe cale amiabilă (art. 53 din Legea nr. 192/2006). Dacă părțile diferendului acceptă medierea, mediatorul ales va încheia cu acestea un contract scris, în care se arată: identitatea părților, obiectul conflictului, declarațiile părților că au fost informate cu privire la mediere, efectele acesteia și regulile aplicabile, clauza de confidențialitate, angajamentul părților de a respecta regulile medierii, onorariul și angajamentul părților că îl vor achita, cât și limba de desfășurare a procedurii de mediere (art. 45 din Legea nr. 192/2006). În contractul de mediere pot fi introduse și alte clauze, însă, sub sancțiunea nulității, acestea nu trebuie să fie contrare legii. În cazurile complexe, această etapă premergătoare sesiunii de mediere poate include – atunci când este necesar – discuții cu părțile și avocații lor, pentru ca mediatorul să înțeleagă problemele esențiale, înainte de începerea propriu-zisă a sesiunii de mediere [4].

b) *Etapă procedurii de mediere propriu-zisă.* În funcție de complexitatea disputei supusă medierii, procedura de mediere poate dura de la câteva ore, la peste o săptămână, în ultimul caz procedura fiind divizată în mai multe întâlniri. Pe timpul medierii, termenul de prescripție a răspunderii penale sau pentru introducerea plângerii prelabile (dacă nu au fost sesizate organele judiciare înainte) se suspendă. Această etapă se desfășoară pe baza următorului algoritm:

- *Sesiunea de deschidere.* Mediarea, de regulă, începe cu o prezentare a mediatorului referitoare la procedura ce urmează să se desfășoare, asociată unei declarații introductive. În continuare, mediarea se poate desfășura în sesiuni comune ori în sesiuni separate, în funcție de situația concretă și de dorința părților, în fiecare caz. În cauzele având ca obiect violența domestică ar fi indicate, în general, sesiuni separate, de la începutul procesului de mediere, până se realizează o detensionare a relațiilor dintre agresor și victimă, care sunt membrii ai aceleiași familii.

- *Identificarea problemelor și a intereselor.* Scopul mediatorului și al părților în această etapă este acela de a analiza – împreună cu părțile – informațiile primite, în vederea identificării aspectelor particulare ce urmează a fi soluționate. Aceasta presupune identificarea factorilor relevanți din punct de vedere material, moral și social, pe care părțile îi iau în considerare la stabilirea problemelor. Fiecărei părți îi este creată posibilitatea pentru a-și prezenta opinia sa asupra cazului și argumentele pe care se bazează. În această fază a medierii mediatorul poate adresa întrebări de clarificare. În cadrul procedurii de mediere a faptelor penale privind violența în familie, considerăm că problema despăgubirilor bănești ar trebui să fie subsidiară, în majoritatea cazurilor ea putând să lipsească; importantă este înțelegerea, de către făptuitor, a caracterului nociv al faptei comise, dobândirea unei reprezentări complete asupra consecințelor pe care acțiunea sa le-a produs în existența persoanei vătămate, astfel încât să se ajungă la asumarea responsabilității și manifestarea unui regret sincer.

- *Analiza conflictului.* Obiectivul principal este acela de a explora și de a stabili aspectele relevante ale litigiului și interesele care definesc poziția părților, în special cu privire la conviețuirea în viitor. În această etapă, părțile trebuie să cunoască și să evalueze reciproc motivațiile și aspirațiile fiecăreia. Negocierea trebuie luată în considerare ca o modalitate de rezolvare a problemelor, iar persoanele implicate trebuie să se considere ca fiind parteneri în soluționarea diferendelor. Tot în această etapă, mediatorul trebuie să ajute părțile să comunice eficient, prin utilizarea tehnicilor întrebărilor deschise și a altor procedee, adaptate la fiecare caz concret, căutând să aducă în prim planul comunicării interesele familiei, în detrimentul tensiunilor psihice acumulate de-a lungul timpului.

- *Evaluarea opțiunilor.* Odată ce părțile au reușit să comunice obiectiv și au clarificat aspectele care au generat conflictul, identificând pozițiile concrete și interesele, mediatorul trebuie să le ajute în stabilirea și evaluarea opțiunilor, fără a accepta ca una dintre părți să impună soluția celeilalte, ca fiind unica posibilă, cu atât mai mult dacă aceasta este în detrimentul celorlalți membri ai familiei (și în mod special al minorului). În procesul generării opțiunilor există patru aspecte esențiale ce trebuie analizate, și anume: *identificarea mai multor soluții la o problemă; căutarea acelor soluții care să aducă beneficii tuturor părților, dar și celorlalți membri ai familiei; inventarierea împrejurărilor determinante la alegerea unei soluții; analizarea opțiunilor în vederea adoptării unei decizii.*

- *Faza finală.* După identificarea necesităților și a intereselor fiecărei părți participante la mediere, se procedează la negocierea opțiunilor în vederea ajungerii la un acord convenabil pentru toate părțile implicate în litigiu. Există însă posibilitatea ca părțile să nu poată ajunge la un acord, ceea ce va determina consemnarea acestei situații de fapt într-un proces-verbal întocmit de către mediator. Scopul final al medierii nu este acela de a se ajunge la un acord cu orice preț, ci acela de a se ajunge la o soluție rațională.

Dacă părțile, în urma analizării fondului problemei, ajung la concluzia că niciuna dintre soluțiile propuse nu servește intereselor lor, această alegere va fi consemnată ca reprezentând voința celor în cauză.

Există, de asemenea, posibilitatea semnării unui acord parțial, care acoperă doar anumite probleme, ceea ce presupune că procesul medierii a avut un rezultat parțial favorabil pentru toate părțile implicate[5].

Concluzii

Medierea, în cauzele privind violența domestică, este un proces benevol, fără constrângeri, în care părțile aflate în conflict caută, de-a lungul unor negocieri, însoțite de un mediator, să găsească punctele comune ale unui acord care să permită rezolvarea totală sau parțială a conflictului dedus medierii. Ea se desfășoară ca un proces clar și transparent. Mediarea se desfășoară, de regulă și în aceste cazuri, într-un spațiu neutru, la sediul biroului mediatorului, în prezența părților aflate în conflict și cu ajutorul mediatorului care, fie în ședință comună, fie în ședințe individuale, face demersurile necesare pentru rezolvarea pe cale amiabilă a disputei.

Asemenea medieri prezintă numeroase caracteristici, astfel că mediatorul și părțile în litigiu, apărătorii și celelalte persoane participante trebuie să fie informate în legătură cu acestea, pentru ca procesul de mediere să se desfășoare în condiții bune, creându-se mediul necesar ajungerii la un acord. Participanții la mediere

trebuie să aibă astfel în vedere că pentru faptele care se încadrează în categoria violenței în familie acest proces prezintă unele particularități.

De asemenea, mediatorul ar trebui să cunoască legislația specifică, privind protecția minorilor (și a femeilor, dacă este cazul) și ce măsuri pot să fie luate pentru ocrotirea acestora, astfel încât acordul final să cuprindă clauze legale și favorabile minorilor (ori femeilor abuzate), dar mai ales să rezolve problemele litigioase în profunzime, în sensul înlăturării stărilor de tensiune și identificarea căilor spre un comportament corespunzător, care să asigure un climat favorabil unor relații de conviețuire civilizate, care să asigure dezvoltarea armonioasă a minorilor, ce pot să fie victime directe ori colaterale ale litigiului dedus mediatizării.

Obiectivul medierii constă în realizarea unui acord de durată, eficient, care să se bazeze pe voința liber exprimată a părților.

În acest sens, acordul trebuie să aibă la bază criteriile obiective, la care părțile s-au raportat, îndepărtând emoțiile și stările de stres, pentru a alege o soluție reciproc avantajoasă, bazată pe logică și rațiune.

Referințe

- [1] Consiliul pentru Standarde Ocupaționale și Atestare, Unitatea de Cercetare și Servicii Tehnice, *Proiect Standard ocupațional*, București, 2010;
- [2] MOORE W. Christopher, *The mediation process*, Ediția 3 revizuită, USA, 2003;
- [3] OANCEA Ion, *Drept penal. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, pp. 406-407; PARASCHIV Gavril, PARASCHIV Daniel-Ștefan, DUȚU Simona, *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2007, pp. 383-385;
- [4] BUHRING-UHLE Christian, *Arbitration and Mediation in International Business*, Second Edition Christian Buhring-Uhle, Kluwer Law International BV, 2006, The Netherlands, p. 125;
- [5] GORGHIU Alina (coordonator), STĂNESCU Nicolae Bogdan Codruț, SÎRBU Manuela, MUNTEANU Mihai, DEDU Ion, *Medierea – oxigen pentru afaceri*, Editura Universul Juridic, București, 2011, pp. 225-229;